

Kritika razstave

Neumestljivi Jakše

Samostojna razstava
Binca Marka Jakšeta
v Kibli

KAJA KRANER

Kaj je z Markom Jakšetom, "enim najbolj samosvojih slovenskih umetnikov", "zlatolasim dečkom slovenskega slikarstva", "genialnim slovenskim slikarjem" (če naštejemo zgolj nekaj superlativov), da ga je – nad čimer občasno tožijo nekateri njegovi interpreti – skorajda nemogoče umestiti v obstoječe narative in njim pripadajoče prezentacijske prostore slovenskega umetniškega konteksta? Je Jakše premalo konceptualen (karkoli točno že to v sodobni umenosti označuje) za sodobnoumetniško slikarsko linijo in na napaden način (premalo) konceptualen, sploh pa preveč "zvesti" slikarskem mediju za prezentacijske kontekste, ki jih radi označujejo za neokonceptualne? Imel naj bi skratka težave z ukalupljanjem v obstoječo paleto -izmov ali -ostov, kar naj bi tudi bilo vzrok dejstva, da ima težave z institucijami, sploh ljubljanskimi. Kljub temu pa svoje "začočišče" vendarje pogosto najde pod okriljem Kible, ki – četudi je ta načeloma primarno zavezana multimedijskim praksam – vendarje prezentira radikalno heterogeno produkcijo.

Jakše ima nedvomno nekaj tiste mističnosti, ki se rada zvezuje z umetniškim poklicem in ki jo mnogi pogršeajo v "scientificiziranih" ali pač "politiziranih" sodobnoumetniških variacijah. Izraža se skozi zavite kode, ki naj bi zahtevali vložek naporov v dešifriranje. Nadrealistične blodnje podzvesti ne pronicajo samo iz njegovih platen, tudi njegovi zapiski, s katerimi jih pogosto pospremi, so jih polni. Hkrati pa skozi ta isti kod vzpostavlja vtis umetniške globine neštetih pomen-skih odvodov, ki pozornemu gledalcu – občudovalcu omogočajo nešeta konceptualna omogočajo nešeta odstraniteljna srečanja. In užitek v odstraniteljnih pomen-skih plasti, ki se lahko neprestano nadljujejo, ne da bi zapadel v dolgočasje, saj jamčijo, da bo gledalec vedno srečal kak kanček novega (ker bo v dešifriranju površni vedno srečeval samega sebe?).

V Jakšetovem umetniškem življenju ni teže (in hkrati lahkote?) prekerrosti, s katero se sprijemajo večina kulturno-umetniških delavcev. Jakše v svoji mistični odmaknjenosti sploh ni nikakšna delavec, on, kot se ravno tako rado podarja, živi svojo umetnost. To isto pogosto izpostavi

Marko Jakše, Ekvinokcij (Kaja Kraner)

Jakše ponuja to, kar mnogi v sodobni umetnosti pogršeajo: kanček umetniške nadčasnosti, transcendentalnosti, tujosti, iluzijo globine

njegovo "brezhibno metijsko spremenost", ki lahko eliminiira sodobnoumetniške (pogosto zgolj deklarativne) težnje v smeri radikalne enakosti, sploh pa izpričevanja dejstva, da če že obstaja kaj takega, kot je "univerzalno človeško", je to vendarje ustvarjalni potencial, nad katerim umetniki pač nimajo monopola.

Jakše se je samodejno odmaknil iz prestolnice v hribe, vstran od kulturno-umetniškega esteblišmenta, ki v veliki meri funkcionira po logiki družabnega mreženja, ter vstran od zbiokratiziranega življenja umetnikov, ki ga narekujejo projektno delo, natečaji in razpisi. V hribih živi kot sodobni Peter Pan, od koder se oglašja s svojimi "pristnimi" uvidi "večnega otroka", ki se zbližuje z neokrnjeno naravo in sploh izgublja-jočim se bistvom človeškega.

Jakše skratka ponuja to, kar mnogi v sodobni umetnosti pogršeajo: kanček umetniške nadčasnosti, transcendentalnosti, tujosti, iluzijo globine dobesedno in v simbolnem smislu. Eden njegovih interpretov je v tej navezavi zelo ekspliciten: če tega ne najdemo v umetnosti, posežemo pač po popfantaziji, ki fascina in trenutno zatrese naše imaginacijske bbončice. Hkrati pa umetnik, kontaminiranim od "civilizacije", ponuja iluzijo, da obstaja neka znanjost, da si je dovolj upati udeležiti pobeg in že bomo združeni s samim nadčasovnim bistvom, ki ga medij, politika, ekonomija in, tako zvesto tlačijo.

Ti isti vidiki so skratka še en dokaz, da ima umetnost veliko skupnega s subjektivacijo: raznolika umetnost za raznolike modele/projekcije subjektivitet.

Žoga, Kekec in Prešeren

P. S. BEOGRAD

DANKA ZVONAR PREDAN

Kontroverzni, pred kratkim umrli novinar, nič manj kontroverzna pisateljica in zmagoviti tenisač, srbski nacionalni ponos, to so pisci uspešnic po beograjskih knjigarnah. Posthumno izdana besedila nekdanjega direktorja srbske javne televizije, RTS, Aleksandra Tijanica jaz. In nič moj, izpoved za rakom obolele Isidore Bjelica Rešitev, ki sporoča, da ni nič naključno, ker se vse zgodi z razlogom, in Serviraj za zmago, knjiga Novaka Đokovića, najpopularnejšega šiba na planetu, obogatena z recepti za brezglutensko prehranjevanje, krajlujejo na samem vrhu lestvice hitov. Mimogrede: popularni Nole je tudi številka ena na letošnji lestvici stotih najmočnejših šibov, ki jo pripravlja časopis Blic, točno na sredino seznama, na 50. mesto, slabše kot lani, pa se je uvrstil ljubljanski župan Zoran Janković.

Kekecve pesmi resda niso zapeli, številne druge slovenske pa

Sodeč po odzivu gledalcev, je bil Bjelogričev izlet v režijske vode nadzre uspešen. Že prvi film o nastajanju jugoslovanske, natatčneje srbske reprezentance, saj brez strastnih mednarodnih (srbsko-hrvaških) sporov tudi v Kraljevini Jugoslaviji ni šlo, si je ogledalo več kot pol milijona ljudi in velja za najbolj gledan srbski film zadnjih dveh desetletij, drugi, ki ga te dni vrtiljo po srbskih kinematografih, pa naj bi ta rekord celo zrušil, saj je v manj kot desetih dneh nabral že sto tisoč gledalcev. Pomlad naj bi ga prinesla tudi v slovenske kinodvorane, v njem nastopata tudi slovenska igralska gosta Branko Đurić - Đuro in Sebastian Cavazza, glasha pa je spet Magnifico. Magnifico, ki je že v prvem Montevideu ustvarili precej glasbenih uspešnic in nastopil tudi v vlogi pevac, je tokrat prepustil petje španski divi Luz Casal. Med gostujočimi igralci je tudi ameriški zvezdnik Arnold Assante, ki je prišel sredi januarja na slavnostno premiero Montevidea v beograjski Center Sava, kjer je prav tako velik aplavz požela slovenska trojka.

Montevideo, vidimo se je zgodba o reprezentanci Kraljevine Jugoslavije, ki je leta 1930 odšla na prvo svetovno nogometno prvenstvo v daljni Urugvaj. Zaradi športno-političnega spora so jo sestavljali samo srbski igralci, saj so Hrvajce, ker je bil sedež jugoslovanske nogometne zveze iz Zagreba prestavljen v Beograd, uprizorili bojkot. Reprezentanca se je vrnila iz Urugvaja s četrtim mestom, ki pa ga film s pesniško svobodo spreminja v tretje (uradne tekme za tretje mesto med ZDA in Jugoslavijo v resnici ni bilo, po nekaterih virih zaradi ogroženja jugoslovanske reprezentance nad sojenjem v polfinalu, zato so tretje mesto zaradi boljše razlike v golih na prvenstvu osvojili Američani). V najnovejšem Montevideu ne manjka ne romantike ne patetike v interpretaciji zgodovinskega dogajanja, pa naj gre za nogomet ali ljubezen. Eden od kritikov filma je posrečeno potegnili vzporednice s srbskim vsakdanjkom: slavijo se porazi, za katere so vedno krivi drugi na čelu s sodniki, športni nasprotniki je pravi sovražnik, šibi so žrtve globane zarote, menedžersko meščarjenje je vzrok vsega zla ... Kljub vsem pomankljivostim pa tudi najbolj neprizanesljivi kritiki Bjelogričevi novi stvaritvi ne odedkajo privlačnosti in priznavajo, da je ta film, ki hrani poleg športnih tudi nacionalna čustva, natanko to, kar klecajoča srbska kinematografija v tem trenutku potrebuje.

Nove prostore pa je krvavo potrebovala beograjska jugoslovanska kinoteka in jih pred kratkim tudi dobila, zdaj pa se je njeno arhivsko bogastvo povečalo še za zapuščino enega največjih srbskih oziroma nekoč jugoslovanskih igralcev Ljubiša Samardžića. Popularni Smoki, ki je po bogati igralski karieri zaplul v režiserske in producerske vode, je še kako živ, kar je dokazal tudi na slavnosti predaji svoje filmske zapuščine, sestavljene iz številnih nagrad, med katerimi je kar šest puljskih zlatih aren, pa tudi dragocena Coppa Volpi iz Benetk. Živ in živahen pa je tudi režiser filma jutro, ki je Samardžiću prinesel to ugledno beneško nagrado, 90-letni Puriša Đorđević. Na kinotečni slovesnosti ob 55-letnici Samardžićevega umetniškega delovanja je kot govorec zasenčil celo Mileno Dravić in Slobodana Šifana, ko se je s humornim spominjal uspehov na tujem in partijskih kazni doma – leta 1967 posneno jutro, uperjeno proti revoluciji, se je namreč za las izognilo bunkerju.

Se je 130 let po svojem rojstvu v bunkerju pozabe znašel tudi Gorenjec Josip Vandro s svojim Kekcem? Prav ste prebrali, takšno vprašanje je ob okrožji obletnici pisateljevega rojstva postavil srbski Danas, ki je Vandotu in njegovemu junaku posvetil kar dvostranski članek. Avtor v njem ugotavlja, da se Slovenija na svojega Vandota, umirlega v medvojnem bombardiranju v hrvaškem izgnanstvu, ob jubileju sploh ni spomnila, ob tem pa nabrignega Kekca primerja kar z bivšim srbskim premijerjem Zoranom Đinđićem in iz vsega skupaj potegne, milo rečeno, zanimiv sklep, da sta oba junaka likvidirana, prvi izbitan iz spomina, drugi umorjen, ker sta za ta prostor in ta čas preveč pozitivna.

Ni pa med srbskimi Slovenci pozabljen Prešeren, proslave v njegovo čast se po slovenskih društvih v Srbiji še vedno vsifijo, čeprav je slovenski kulturni trznik že mino in z njim tudi osrednja nastajalnost v Srbiji.

Mednarodni pustni festival
Ptuj, Slovenija

kurentovanje

2. februar – 4. marec 2014
Osrednji dogodki
22. februar – 4. marec

ArtFest KarnevalFest

EtnoFest

Foto: Langerhals